

Az erdélyi nemesség címerei.

J. Siebmachers grosses u. allgemeines Wappenbuch in einer neuen vollständig geordneten u. reich vermehrten Auflage mit heraldischen und hist. geneal. Erläuterungen neu herausgegeben.

Siebenbürger Adel bearbeitet von Constantin v. *Reichenau* k. k. Hauptmann, Heft 1., 2. und von Geza v. *Csergheő* u. Oskar v. *Bárczay*. Heft 3—10. Nürnberg, 1884—1897.

Közel jutott a befejezéshez *Siebmacher* világhírű *Wappenbuch*-jának, mely az európai nemzetek nemesi címereit tartalmazza, *erdélyi része*, mely az erdélyi nemesség címereit tünteti fel rajzban és leírásban.

Nagybecsű munka ez, mely egyaránt dicséri az írók nagy szorgalmát és gondos tanulmányát a címerek felkutatásában és tisztázásában, mint a Bauer és Raspe (Emil Küstler) nürnbergi könyvkiadó czég áldozatkészségét a nagy költséget igénylő munka kiállításában.

Három kiváló heraldikus író munkája gyümölcse ez eddig 10 füzetből álló vaskos kötet. Kezdte a Nagyszebenben állomásozó *Reichenau* kapitány, de ő csak két füzetet állíthatott össze. Bekövetkezett halála 1886-ban megakasztotta a munka folytatását, mignem aztán két jeles magyar heraldikus: *Csergheő* és *Bárczay* folytatták 1894-ben a 3-dik füzettől fogva. *Csergheő* szintén nem érthette meg a nagy munka befejezését, kora elhunytával 1896-ban már egyedül *Bárczay* folytatja a 8-ik füzettel és fejezendi be a 12-ikkel a nagybeesű munkát.

Ilyen nehézségek és akadályok állottak elő csak az írók személyében is, erősen igazolván a példaszót, hogy *ars longa vita brevis*.

A mi magát a munkát illeti: minden füzet két részből áll, szövegből, azaz címerleírásokból és címerképekből.

Az 1. füzet kezdődik Erdély címerének ismertetésével, keletkezése óta a jelen korig s ebben a három nemzet külön címere leírásával.

Aztán következnek az erdélyi fejedelmek címerei 1538, illetőleg 1571-től 1691-ig, a család-leszármazásokkal együtt.

A 2-ik füzet egy új csoporttal kezdődik, melyben a régi vajdák címerei vannak ismertetve és ábrázolva 1291—1552-ig. Aztán az alvajláké 1363—1490-ig; a székelyek ispánjai, a kormányzók és a szász grófok címerei.

Újabb csoport (még mindig a *Reichenau* szerkesztette 2-ik füzetben) a gubernium előtt ideig-óráig Erdélyben székelő katonai főparancsnokok, Castaldo, Básta, Lothringeni Károly, Caraffa, Heissler, Badeni Lajos címerei, melyek egyáltalában nem tartoznak Erdély nemesi címerei közé s bátran elmaradhattak volna (a későbbi szerkesztők bizonyára föl nem vették volna); azután jönnek az 1691-től fogva a gubernium korában itt székelő főparancsnokok, a kiknek már több közül volt Erdélyhez, de indigenáknak még mindig nem tekinthetők. Ám a katona-író katona szemmel nézte a világot s előtte ezek előbbre valók voltak, mint az erdélyi „hercegek, fejedelmek és grófok“, a kikkel a magyar, szintén katona (de mindkettő honvéd őrnagy) írók folytatják a 3-ik füzetet.

Csergheő és Bárczay azzal a kijelentéssel kezdik, hogy ők az erdélyi nemesség címereit, mint a magyar nemességéinek kiegészítőjét adják, és kijelentik, hogy a munka beosztásával nem értenek egyet, mert a magyar nemesség nem az osztrákhöz tartozik és közjogilag épúgy nem létezik *erdélyi nemesség*, mint a hogy nincs *horvát nemesség*, mindkettő *magyar nemes* s tagja a szent koronának, „*membrum sacrae coronae*“.

Az ő felosztásukban a *hercegek* és *grófok* után következnek a *bárok* és aztán a *köznemessék* betűrendben, címerleírással és rajzokkal. Az eddigelé utolsó 10-ik füzetben az *Sz* és *T* betűvel kezdődő nemesi családok nevei foglaltatnak, tehát csak az *U. V. Z.* betűk vannak hátra, melyek még két füzetet fognak betölteni.

Eddigelé 184 táblán (egyen-egyen 12 címert közölvén) mintegy 2160 címert közöltek, melynek pontos leírása, eredetének megállapítása hogy mily nagy munkát igényel, azt mindenki megítélheti, úgy hogy nem lehet eléggé méltányolnunk a munka jelentőségét.

A füzetek egyenként 7 márka 50 fillérért kaphatók; nem olesó, de mindenikben 18 táblán 216 címerkép van s annak leírása és történeti fejlődése, s így koránt sincs túl becsülve az ára. Közkönyvtárakban nélkülözhetetlen kézikönyv.

Szádeczky Lajos.

Élet és munka.

Irta: *Smiles Sámuel*, fordította *Dáni Ede*. Budapest, 1897.

Mit ér az eredeti munka? Mit ér, mily sikerű magyar átültetése? Az eredeti jeles munka, egy széles ismeretű, mély tudományú, józan, egészséges, gyakorlati gondolkodású angol író műve, melyet szívesen ajánlunk minden művelt ember kezébe, a melyet különösen az ifjú, a pálya kivívásának, az élet küzdelmeinek még küszöbén álló nemzedékre nézve megbecsülhetetlen értékűnek tartunk. E mű tulajdonképen nem egyéb, mint a nagy emberek és pedig első sorban a szellemi világ hőseinek természetrajza, mindazon körülményeknek, föltételeknek, módoknak leírása, a melyek közt s a melyek révén a nagy szellem megnyilatkozott, élt, munkált, hatott, mindazon vonásoknak egybeállítása, melyek a nagy embert alkotják, fenntartják. S mindezt nem elvont, száraz, elméleti fejtegetésekben, hanem élő példákban tárja eléink az író, a világirodalom, a műveltség-történelem vezető szellemeinek alakjában, esetében. Sorra elvonulnak előttünk azok az alakok, a kiket szeretünk, csodálunk, s kik nemünk büszkeségei, a kik egy-egy mért-földmutatóként meredeznek elő a civilizatio országútján, s fölmutatják, a mi életökben, példájokban másokra nézve is biztató, tanulságos. Nem lankadó figyelemmel, nem szűnő érdeklődéssel olvassuk e könyvet; a csodálat, rajongás érzelmeit a komoly, nemes elhatározások váltják föl